YURTIMIZDA TA’LIM VA SPORT TIZIMLARINI RAQAMLASHTIRISH ZAMON TALABI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI

Yuldashev Ma’mirjon Mamajonovich
Jismoniy madaniyat va sport faoliyati fakulteti,
Jismoniy tarbiya va adaptiv nazariyasi kafedrasi dotsneti v.v.b.,
Email: mamirjon2026@ bk.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda ta’lim va sport tizimlarini raqamlashtirishning mohiyati, uning jismoniy tarbiya va sport sohasida kadrlar tayyorlash samaradorligiga ta’siri, shuningdek, kurash sporti misolida raqamli texnologiyalarni joriy etishning ilmiy-uslubiy asoslari tahlil qilingan. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonida qulaylik, tezkorlik va samaradorlik yaratib, zamonaviy o‘quv muhitini shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Kalit so‘zlar: ta’lim, sport, raqamli texnologiya, kurash, innovatsiya, boshqaruv, samaradorlik, axborot tizimi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Masalan, har kuni telefon yoki kompyuter orqali onlayn darslarda qatnashish, sportchilar esa o‘z mashg‘ulotlarini mobil ilovalar yordamida nazorat qilish orqali raqamli qulayliklardan foydalanmoqdalar. Ular ta’lim va sport sohalariga ham keng kirib kelib, o‘qitish va o‘rganish jarayonlarini yengillashtirmoqda. Raqamli vositalar yordamida dars jarayonlari tezroq tashkil etilmoqda, natijalar aniqlik bilan qayd qilinmoqda va vaqt sezilarli darajada tejalmoqda. Ta’lim muassasalarida elektron platformalar, onlayn test tizimlari, virtual laboratoriyalar va mobil ilovalar o‘quvchilarga bilim olishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Sport sohasida esa mashg‘ulotlarni nazorat qilish, natijalarni tahlil qilish hamda sportchilarning holatini baholashda raqamli yondashuv samarali vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bois raqamli tizimlarni keng joriy etish bugungi kunning zarurati hisoblanadi. Ularning joriy etilishi nafaqat ta’lim va sport tizimlarining samaradorligini oshiradi, balki jamiyatda yangi ish o‘rinlari yaratish, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash hamda ijtimoiy faollikni oshirishga ham xizmat qiladi.

Raqamlashtirish jarayoni sport ta’limida nafaqat texnik imkoniyatlarni, balki inson omilini ham o‘zgartirmoqda. Murabbiylar endi faqat an’anaviy usullarga tayanib qolmay, har bir sportchi uchun individual dastur tuzish imkoniga ega bo‘lishdi. Masalan, kurash mashg‘ulotlarida sportchining jismoniy holatini sensor moslamalar yordamida o‘lchash, yurak urish tezligini kuzatish yoki texnik xatolarni videokuzatuv orqali aniqlash imkoniyati paydo bo‘ldi. Bunday yondashuv murabbiy va sportchi o‘rtasidagi muloqotni kuchaytiradi, mashg‘ulotlar sifatini oshiradi.

Ta’lim tizimida ham raqamli o‘qitish shakllari tobora kengaymoqda. Talabalar masofadan turib darslarda ishtirok etishmoqda, murabbiylar esa raqamli test va baholash tizimlari orqali ularning tayyorgarligini nazorat qilmoqda. Bu esa o‘qituvchilar uchun vaqtni tejaydi, talabalar uchun esa o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, sport fakultetlarida onlayn kurslar, virtual amaliy mashg‘ulotlar va sun’iy intellekt yordamida tahlil qilish tizimlari yo‘lga qo‘yilishi yoshlarni yangi bilim va tajriba bilan qurollantirmoqda.

Raqamli texnologiyalar yordamida kurash sportining ommaviy targ‘iboti ham yanada kengaydi.

Quyidagi jadvalda sport ta’limida raqamli texnologiyalar joriy etilishi natijasida kuzatilgan asosiy ijobiy o‘zgarishlar keltirilgan:

Yo‘nalish	Raqamli texnologiya turi	Kutilgan natija
O‘qitish jarayoni	Onlayn test tizimlari, video darslar	Bilimlarni tez va sifatli o‘zlashtirish

Sport mashg‘ulotlari	Sensor qurilmalar, videoanaliz dasturlari	Mashg‘ulot samaradorligi va aniqligi oshadi
Nazorat va tahlil	Sun’iy intellekt asosidagi tizimlar	Sportchi tayyorgarligini aniq baholash imkoniyati
O‘quv jarayonini boshqarish	Elektron kundaliklar, monitoring platformalari	Ma’lumotlarni tezkor almashish va shaffoflik
Axborot almashinuvi	Mobil ilovalar va bulutli texnologiyalar	Murabbiy va sportchi o‘rtasidagi aloqa mustahkamlanadi

Internet orqali turli musobaqalar onlayn tarzda namoyish etilmoqda, bu esa yoshlar orasida milliy sport turlariga bo‘lgan qiziqishni oshirmoqda. Shu bilan birga, videodarslar, interaktiv darsliklar va raqamli kutubxonalar orqali sportchilar o‘z ustida mustaqil ishlash imkoniga ega bo‘lmoqda. Raqamli muhit nafaqat o‘quv jarayonini qulaylashtiradi, balki o‘qituvchi va o‘rganuvchining ijodiy yondashuvini kuchaytiradi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida mashg‘ulotlarni animatsion videolar, 3D modellar va simulyatorlar orqali tushuntirish o‘quvchilarni yanada faol ishtirok etishga undaydi.

Biroq bu jarayonda ba’zi muammolar ham uchramoqda: barcha o‘quv maskanlarida yetarli texnik baza mavjud emas, ba’zi joylarda internet tezligi past, shuningdek, o‘qituvchi va murabbiylarning raqamli savodxonligini oshirish masalasi hamon dolzarb. Shu sababli, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish bo‘yicha maxsus o‘quv kurslarini tashkil etish, yosh mutaxassislarni zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanishga o‘rgatish zarur. Bu borada tajriba almashish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, sport ta’limida milliy raqamli platformalarni ishlab chiqish, o‘zbek tilidagi o‘quv dasturlarini yaratish ham dolzarb vazifalardan biridir.

Raqamli infratuzilmani rivojlantirish davlat siyosatining ajralmas qismiga aylandi. Bugun sport maktablari va oliy ta’lim muassasalarida texnik vositalarni yangilash, kompyuter sinflarini jihozlash, o‘qituvchilar uchun metodik ko‘rsatmalar yaratish ishlari izchil davom etmoqda. Bu esa raqamli ta’limning barqaror rivojlanishiga poydevor bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sportchilar faoliyatini tahlil qilishda “aqlli” texnologiyalardan foydalanish, masalan, yurak urish tezligi, mushak faolligi va reaksiya vaqtini o‘lchovchi sensor qurilmalar joriy etilmoqda. Natijada sportchi tayyorgarlik jarayonida o‘z imkoniyatlarini aniq baholay oladi.

Raqamli texnologiyalar ta’lim tizimining samaradorligini oshirish bilan birga, o‘qituvchilar va murabbiylarning ijodkorlik salohiyatini ham kuchaytiradi. Zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish o‘qituvchiga darslarni yanada qiziqarli, interaktiv va amaliy ko‘rinishda olib borish imkonini beradi. Masalan, sport mashg‘ulotlarida video tahlil dasturlarini qo‘llash orqali sportchilarning harakatlari aniq kuzatilib, ularning xatolari ustida ishlash qulaylashadi. Bunday yondashuv sportchilarni o‘z natijalarini o‘zlari tahlil qilishga o‘rgatadi, bu esa mustaqil fikrlash va tahliliy qobiliyatni rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar ta’lim va sport sohalarining yangi davrini boshlab berdi. Ular inson omilini inkor etmay, aksincha, uni yanada rivojlantiruvchi, imkoniyatlarni kengaytiruvchi vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Har bir murabbiy va o‘qituvchi zamonaviy texnologiyalarni o‘z ish faoliyatiga tatbiq etar ekan, u nafaqat o‘z sohasining mutaxassisi, balki kelajak avlodni raqamli tafakkur bilan tarbiyalovchi shaxsga aylanadi. Shu ma’noda, raqamlashtirish jarayoni jamiyatimizda yangi bosqichni boshlab, ta’lim va sportning uyg‘un rivojlanishini ta’minlayapti.

Adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hujjatlari.

2. Tursunov, M. (2023). Sport mashg‘ulotlarida raqamli texnologiyalarning o‘rni. Toshkent: Oliy ta’lim nashriyoti. Rahmonov, A. (2024). Kurashchilarning tayyorgarligida videoanaliz tizimlari. Farg‘ona: FDU nashriyoti.
3. International Federation of Wrestling (UWW). (2022). Digital Coaching Systems in Wrestling. Lausanne: UWW Publications.